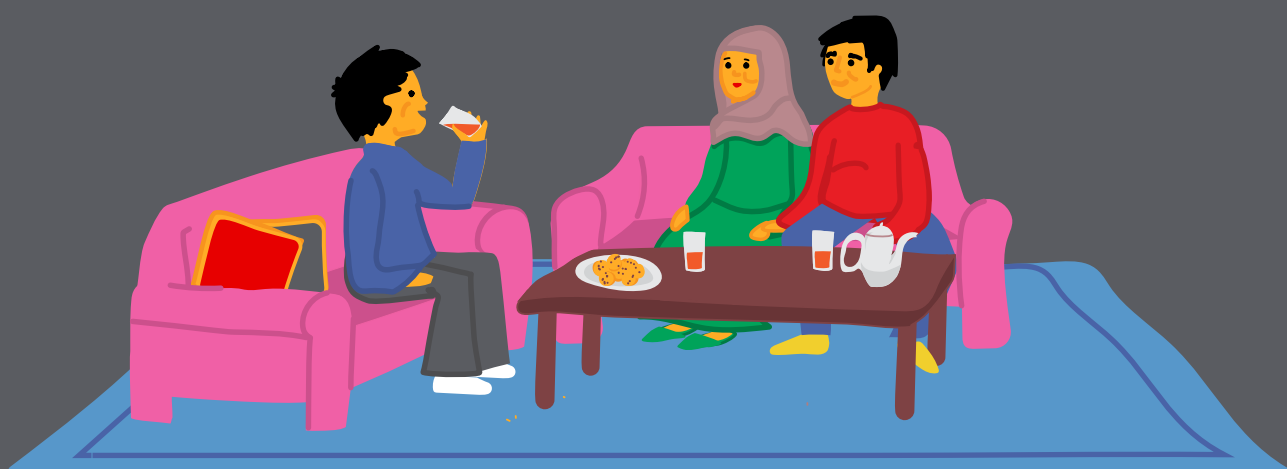

AUTEURS

Ahmed Hamdi
Mehmet Day
Anna Jansma
Trees Pels
Marjolijn Distelbrink

Kennisplatform
Integratie &
Samenleving

ACTIEONDERZOEK VIJF PILOTS

OUDERS ONDERSTEUNEN BIJ WEERBAAR OPVOEDEN

November 2018

Inhoud

	Samenvatting	3
1	Inleiding	5
	Achtergrond	5
	Vraagstelling en doel van de pilots	6
	Het actieonderzoek	6
	De vijf pilots	7
	Leeswijzer	8
2	Werkzame elementen	9
	Inleiding	10
	A Bereik/werving	10
	B Groepssamenstelling	11
	C Doel	12
	D Thematiek	13
	E Methodiek	13
	F Professionals en hun competenties	17
	G Samenwerking	18
3	Bouwstenen: hoofdlessen uit de vijf pilots	21
	Inleiding	21
	Weerbaar opvoeden – waar gaat het om	21
	Hoofdlessen	21
	Beschrijving van de vijf pilots	25
	Culemborg	26
	Delft	28
	Leiden	30
	Maastricht	32
	Roosendaal	34
	Colofon	36

Samenvatting

Pilots Weerbaar opvoeden en het bespreken van cultureel-religieuze thema's met ouders

Net als alle andere ouders hebben ouders met een migratieachtergrond bij de opvoeding vragen en lopen ze soms tegen kleinere of grotere problemen aan. Deze opvoeders ondervinden daarnaast echter vaak extra uitdagingen die samenhangen met hun migratieachtergrond, zoals omgaan met conflicterende normen en waarden, met polarisatie op etnische of religieuze basis en met uitsluiting en discriminatie. De reguliere opvoedondersteuning is hier nog weinig op afgestemd. In 2016 zijn het ministerie van SZW en vijf gemeenten daarom gestart met pilots 'weerbaar opvoeden' in Culemborg, Delft, Leiden, Maastricht en Roosendaal. Weerbaar opvoeden is er op gericht opvoeders in staat te stellen om hun kinderen op zo'n manier te ondersteunen dat zij zich thuis voelen in en verbonden weten met Nederland en weerbaar zijn tegen spanningen en negatieve ervaringen rondom de genoemde uitdagingen. In de pilots ontwikkelden en experimenteerden partijen met samenwerkingen tussen formele en informele partijen en met manieren om met ouders in gesprek te gaan over de omgang met enkele 'heikele opvoedthema's'. De keuze ervan kwam tot stand op basis van de literatuur over opvoedvragen van ouders met een migratieachtergrond¹:

- a. Verhouding tot de ander, omgang met wij-zij denken (ook de eigen bijdrage daaraan).
- b. Omgang met de waarheid, in relatie tot gevoelens van eer, schaamte en schuld.
- c. Omgang met ervaren discriminatie, uitsluiting evenals reacties als zelfuitsluiting en slachtoffergedrag.

1 Pels, T., Distelbrink, M. & Postma, L. (2009). Opvoeding in de migratiecontext. Review van onderzoek naar de opvoeding in gezinnen van nieuwe Nederlanders. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut. En Pels, T. (2014). Voorkomen van radicalisering: óók een pedagogische opdracht! Advies aan Directie Integratie/SZW. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Doel

Het hoofddoel van de pilots was om tot bouwstenen te komen voor aanvullend opvoedinstrumentarium gericht op het bespreekbaar maken van de genoemde spanningsvolle thema's en daarmee samenhangende cultureel-religieuze dilemma's. De focus lag daarbij op islamitische ouders met een migratieachtergrond, omdat zij vaak extra worstelen met het verenigen van hun (religieus geïnspireerde) waarden met de waarden die in Nederland domineren in combinatie met het omgaan met polarisatie, discriminatie en uitsluiting. De hoofdvraag voor gemeenten was:

Hoe stimuleren we het gesprek over heikele thema's, tussen ouders onderling, en tussen ouders en professionals, met als doel ouders te ondersteunen bij het opvoeden tot weerbaarheid van hun kinderen?

Samen leren middels actieonderzoek

Vanuit het Kennisplatform Integratie & Samenleving is het ontwikkel- en leerproces in de pilots ondersteund met een actieonderzoek. Op basis van de bevindingen zijn bouwstenen voor andere gemeenten en (zorg)organisaties geformuleerd. Uit de ervaringen van de vijf pilots zijn werkzame elementen afgeleid bij het bespreekbaar maken van heikele opvoedthema's met ouders. Deze zijn onder te verdelen in: A. Bereik/werving, B. Groeps-samenstelling, C. Doel van de gesprekken, D. (Keuze van) thematiek, E. Methodiek (bejegening, werkvormen, evaluatie van de sessies), F. Professionals en hun competenties en G. Samenwerking.

Zeven hoofdlessen

De pilots lieten zien dat het gesprek over heikele thema's goed gevoerd kan worden en dat ouders hiermee geholpen zijn.

Wederkerigheid en gelijkwaardigheid zijn een belangrijke basis voor deze gesprekken. En er kan het best vraaggestuurd worden gewerkt. Dit is extra belangrijk omdat ouders zelf vaak negatieve ervaringen hebben gehad. Ze lopen er vaak tegenaan dat de waarden van waaruit zij opvoeden anders zijn dan die van ouders die een andere of geen religie of migratieachtergrond hebben. Het kan ertoe leiden dat zij zich terugtrekken in de eigen groep; lastigheden uit de weg gaan omdat ze niet goed weten hoe er mee om te gaan, en daarmee kinderen soms ook ongemerkt wij-zij denken meegeven. Veel ouders weten niet goed hoe het gesprek met de omgeving aan te gaan, of hoe hun kinderen te begeleiden. Of zijn zich niet bewust van hun voorbeeldrol (als ze met elkaar teleurstellingen of negatieve beelden over de Nederlandse samenleving bespreken). Het gesprek erover helpt, als dit op de juiste manier wordt gevoerd.

LES 1: HET GESPREK VOEREN IS MAATWERK

De pilots overziend, zijn er meerdere succesvolle manieren waarop het gesprek met ouders wordt gevoerd. Per gemeente was er verschil in de partijen die het voortouw hadden of het gesprek leidden, de wijze van gespreksvoering zelf, en de samenstelling van de groepen. Hoe het gesprek wordt gevoerd, hangt onder meer af van de aard van de doelgroep (hoe religieus is de doelgroep, wat is het opleidingsniveau, wel of geen gemengde groepen moeders en vaders).

LES 2: COMBINEER PROFESSIONELE DESKUNDIGHEID MET ERVARINGSDESKUNDIGHEID VAN OUDERS

Uiteindelijk gaat weerbaar opvoeden enerzijds over empowerment van ouders (hoe kunnen zij onderwerpen aankaarten op school bijvoorbeeld, of in gesprek met een hulpverlener hun perspectief goed inbrengen). Anderzijds om bewustwording bij ouders: over hun voorbeeldrol tegenover kinderen, over de boodschappen die zij bewust of onbewust overbrengen, en om het kunnen praten met kinderen. Hier hebben zowel professionals als ouders iets in te brengen. Belangrijk was dat de personen die het gesprek met ouders voerden het vertrouwen genoten van de ouders. Maar de professionals waren niet als enigen aan zet. De ouders willen niet alleen leren van deskundigen, maar graag en vooral van elkaar.

LES 3: GELIJKWAARDIGHEID EN WEDERKERIGHEID ALS BASIS IN DE RELATIE PROFESSIONAL-OUDERS

Een belangrijke factor bleek gelijkwaardigheid en wederkerigheid, met aandacht voor de leefwereld, vragen en behoeften van ouders. Het gesprek over schurende normen en waarden of omgaan met krenkende ervaringen helpt, mits niet met het wijzende vingertje maar vanuit, gelijkwaardigheid, wederkerigheid in de uitwisseling en oprechte interesse in de ouder.

LES 4: OPVOEDONDERSTEUNING: PRATEN MET JE KIND ALS BELANGRIJKE METHODE

Het gesprek over weerbaar opvoeden is ook het gesprek over het praten met kinderen. Het ondersteunen van weerbaar opvoeden kan daarom niet los worden gezien van het ondersteunen van de rol van ouders als opvoeder in het algemeen en het ondersteunen van basisvaardigheden daarbij.

LES 5: GA HET GESPREK OVER WAARDEN EN RELIGIE NIET UIT DE WEG

In de pilots blijkt dat religie in relatie tot opvoedvragen een onderwerp is dat goed besproken kan worden met ouders. Van belang hierbij is het besef dat religieuze rechtvaardiging en -verantwoording belangrijke onderwerpen zijn – bij de meeste islamitische ouders. Voor hen is het essentieel dat de manier van opvoeden past binnen de islamitische traditie- en regelgeving en dat ze deze voor zichzelf ook kunnen rechtvaardigen.

LES 6: SAMENWERKEN MET (INFORMELE) PARTNERS IN DE WIJK

Een belangrijke les bleek verder: het goed doordenken van de werkwijze, doelen, doelgroep, etc. Een goede aanpak lijkt te zijn om met een enkele formele en informele partijen waar energie zit in de prille of al bestaande samenwerking concreet te gaan samenwerken. Het is belangrijk dat er echt tijd wordt genomen om elkaar goed te leren kennen en een gezamenlijke urgentie te voelen en een gemeenschappelijke visie te ontwikkelen; rekening houdend met verschillen in werkwijze die er vaak zijn tussen formele en informele organisaties.

LES 7: BORGING IN BELEID EN PRAKTIJK

Het is belangrijk om meteen vast te leggen hoe de gesprekken worden voortgezet als de pilot is afgelopen. De gesprekken zouden kunnen worden ondergebracht in het reguliere werk van bijvoorbeeld CJG of welzijnswerk. Overdracht door externe experts via training of cursussen kan een middel zijn om de relevante kennis en methoden over te dragen aan zowel professionals als aan vrijwilligers. Bij borging is voorts nodig dat er daadwerkelijk ruimte is voor intercultureel vakmanschap in de reguliere opvoedondersteuning en voor outreachend werken om contact te leggen met ouders die regulier niet bereikt worden. Ook wordt borging van een methodiek of interventie bevorderd door een goede beschrijving en onderbouwing ervan.

Colofon

Financier: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Auteurs: Drs. A. Hamdi
M. Day, MSc
A. Jansma, MSc
Em. prof. dr. Trees Pels
Dr. M. Distelbrink

Illustrator Gerline Bax

Ontwerp: Design Effects

Uitgave: Kennisplatform Integratie & Samenleving

P/a Kromme Nieuwegracht 6

3512 HG Utrecht

T (030) 230 3260

De publicatie kan gedownload worden via de website van het Kennisplatform Integratie & Samenleving: <http://www.kis.nl>.

ISBN 978-90-5830-908-2

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht 2018.

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut. Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute. Partial reproduction of the text is allowed, on condition that the source is mentioned.

KENNISPLATFORM INTEGRATIE & SAMENLEVING

Kennisplatform Integratie & Samenleving doet onderzoek, adviseert en biedt praktische tips en instrumenten over vraagstukken rond integratie, migratie en diversiteit. Daarnaast staat het platform open voor vragen, signalen en meningen en formuleert daar naar beste vermogen een antwoord op.

Deze kennisuitwisseling is bedoeld om een fundamentele bijdrage te leveren aan een pluriforme en stabiele samenleving. Blijf op de hoogte van alle projecten, vragen en antwoorden en andere kennisuitwisseling via www.kis.nl, de [nieuwsbrief](#), [Twitter](#) en [LinkedIn](#).

